

SPECIFICITATEA PROCESELOR ENTROPICE ÎN SISTEMELE SOCIALE

Haralambie Ene

Întreaga activitate socială, indiferent de domeniul și de palierul la care se desfășoară, își propune — după cum se știe, — atingerea anumitor scopuri, realizarea anumitor obiective, are deci un caracter teleologic. Încercînd să răspundă acestui deziderat, teoria conducerii sistemelor sociale își concentrează eforturile în direcția elaborării și perfecționării acelor mijloace metodologice prin intermediul cărora, organele decizionale să pună în fapt potențialul efectiv al sistemelor sociale de a atinge finalitățile propuse.

Exprimînd tocmai această cerință generală a activității noastre sociale, Programul Partidului Comunist Român subliniază faptul că „organizarea corespunzătoare și asigurarea funcționării ireproșabile a tuturor sectoarelor de activitate”¹ constituie una din cele mai importante direcții spre care va acționa partidul pentru asigurarea unei conduceri științifice a întregii societăți.

În cadrul demersului său științific, în ultima perioadă literatura de specialitate, teoria conducerii în special a pus în evidență caracterul complex al comportării sistemelor sociale, faptul că ele nu întotdeauna se pot alinia unei acțiuni de orientare rectilinie și că, uneori, în anumite condiții, pot dezvolta unele procese cu caracter inerțial, unele fenomene de rezistență, datorate unor factori endogeni sau exogeni. În acest sens se cunoaște că principala piedică în calea acțiunii de conducere și mai ales de organizare este constituită de o anumită clasă de reacții ale sistemelor ce se opun stabilității unei funcționalități de tip linear, datorită cărora pot apare unele fenomene de inerție, în general capacitate mai redusă de a răspunde adecvat la stimuli. Desigur, dacă nu ar exista acest tip de factori în procesul conducerii sociale, practic nu s-ar opune nimic care să o împiedice să-și impună imediat finalizarea tendințelor pe care le urmărește. Or, realitatea arată că — deși dorită — o asemenea stare nu există. Actul de conducere trebuie să învingă o anumită rezistență, un ansamblu de factori inerțiali proprii sistemului de acțiune, o anumită tendință a ansamblurilor organizate de a se alinia la ceea ce, în ultima perioadă, se consideră a fi „tendința entropică” care e pe cale să fie recunoscută ca o caracteristică și a sistemelor de acțiune socială, ca o expresie a dialecticii realității obiective. În prezent, teoria conducerii, preluînd rezultatele cercetărilor din teoria informației și teoria sistemelor evidențiază că factorul entropic poate fi considerat factorul din care derivă tendințele de dezorganizare, în general rezistența care se opune în calea puterii, în vederea ridicării continue a stării de ordine și funcționalitate în sistemele conduse, că cele mai multe din procesele inerțiale și disfuncționale își au originea și se pot explica din perspectiva entropică proprie a oricărui sistem social organizat. Aceasta a și justificat interesul de care se bucură în ultimul timp studiarea acestui tip de fenomene, ele constituind deja obiectul unui șir de preocupări reflectate și în literatura de specialitate din țara noastră și din alte țări².

În teoria socială conceptului de entropie i s-a transferat un conținut mai larg, care evidențiază tendința obiectivă spre o anumită dezordine a tuturor sistemelor care și-au cîștigat o ordine internă superioară mediului, pentru ca în final acest concept să fie pus în legătură cu informația și explicit ca o măsură a tendinței spre nedeterminare. Ultimele două accepții exprimă foarte bine anumite caracteristici ale sistemelor complexe înalt organizate (viața, societatea), conceptul de entropie găsindu-și aici un cîmp explicativ deosebit de interesant.

¹ Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, București, Edit. politică, 1975, p. 108.

² Vezi, M. Șilețchi, M. Lascu, *Informația, entropia și procesele sociale*, București, Edit. Academiei, 1977; V. Roman, *Societatea entropică sau anti-entropică*, „Revista de filozofie”, nr. 2/1978, N. Georgescu-Roegen, *Legea entropiei și procesele economice*, București, Edit. politică, 1979; H. Ene, *Entropia în sistemele sociale*, în vol. *Studiul sistemelor în știința conducerii*, București, Edit. Academiei, 1979.

Astfel, aceste tipuri de sisteme urmăresc totdeauna o finalitate și în realizarea ei se sprijină pe necesitatea stabilirii unei ordini interioare, conform căreia elementele componente își desfășoară într-un anumit fel acțiunea, cît mai adecvat cerințelor condițiilor de mediu.

Din punctul de vedere al teoriei conducerii, însă, problema ordinii ca o expresie a negentropiei și în general a creșterii nivelului de organizare în sistemele sociale se pune într-un mod specific. Dacă pentru sistemele cibernetice „ordinea” înseamnă un aranjament prestabilit conform căruia legăturile informaționale provoacă automat reacția elementelor (indiferente) componente ale sistemului, astfel că gradul de ordine se măsoară funcție de capacitatea elementelor de a se comporta conform aranjamentului prestabilit, în sistemele sociale complexe și dinamice, ca sisteme de creștere cu mereu alte finalități realizate în mereu alte condiții particulare de mediu, ordinea nu poate lua forma unor aranjamente prestabilite, fixe. Existența factorului de putere, a conducerii conștiente, a valorilor și obiectivelor specifice urmărite de acestea face ca nivelul de „ordine” al sistemului să fie măsurat și apreciat în funcție de capacitatea sistemului de a realiza finalitățile propuse. Aici, într-o anumită măsură, așa după cum subliniază și Wright Mills, „ordinea și dezordinea țin de punctul de vedere adoptat”³. Cu alte cuvinte ordinea este acel mod de organizare a acțiunilor dintr-un sistem care servește funcționalitatea acestuia, atingerea acelor valori pe care factorul de putere și le-a propus și nu a altora. Deci ordinea nu este „înaltă” în sine ci numai dacă servește funcționalității specifice sistemului. Ceea ce poate fi un sistem bine ordonat pentru atingerea unei anumite valori, poate constitui „dezordine” pentru realizarea alteia.

În acest fel principiul entropiei a evidențiat un fenomen ale cărui efecte erau cunoscute, însă mai puțin explicate și anume că, orice proces de conducere eficientă a unui sistem trebuie să se bazeze pe o acumulare continuă de ordine cîștigată cu ajutorul organizării (ca proces neîntrerupt) prin intermediul căruia se urmărește învingerea unei clase de factori inerțiali care există și se manifestă și în sistemele sociale.

În legătură cu studiul proceselor entropice s-a impus însă, în ultima perioadă, necesitatea analizei și a altor aspecte care pot adînci cunoașterea în domeniul entropic și a funcționalității sistemelor sociale. O astfel de valoare de cunoaștere superioară se consideră a avea cercetarea fenomenului de *disipativitate* cunoscut deja în entropie, dar constituind de abia în timpul din urmă obiect de interes științific. Într-un fel, categoria de disipativitate nu constituie decît prelungirea studiului asupra entropiei, aducînd însă un important aport explicativ pentru modul specific în care se desfășoară procesul entropic propriu-zis în sistemele care au cîștigat deja o anumită ordine. În fond, interesul pentru analiza proceselor disipatoare a plecat de la faptul că principiul clasic al entropiei, cu toate că evidențiază procese observate deja în realitate cu privire la tendința de transformare a formelor mai înalte de energie și de trecere a ordinii cîștigate în forme inferioare de ordine, nu explică și cum aceste forme de ordine și energie mai înalte au fost cîștigate inițial în natură (fizică și biologică), considerînd că în societate ar fi explicate prin actul conștient al omului orientat spre un scop. Însă, chiar omul însuși este expresia finală a unei evoluții naturale îndelungate, este sistemul care a cîștigat „ordine”, „legături informaționale” și „energie organizată superior” fără ca toate acestea să fie inițial obiectul unui efort conștient. Deci cum acționează în natură și societate acest principiu cu tendință universală (deci cu un caracter absolut), de vreme ce totuși evoluții reversibile există? Cu toate că studiul entropiei a adus încă de la început elemente de cunoaștere extrem de utile cu ajutorul cărora se pot explica unele tendințe comportamentale nu numai în sistemele fizice ci, datorită caracterului său universal, și în cele biologice și sociale, modul cum a fost preluat acest principiu, prea direct, din termodinamică nu putea explica totuși anumite evoluții spre reversibilitate care — privite prin prisma a ceea ce înțelegem prin „ordine” — erau proprii sistemului din natură și societate și nu se supuneau sensului pe care îl oferă enunțul care stătea la baza principiului. Tocmai de aceea, raportul reversibil-irreversibil ca raport fundamental al principiului clasic al entropiei constituie punctul asupra căruia s-a concentrat ulterior teoria disipativității în demersul ei de a dezvolta armătura logico-explicativă a acestui tip de proces.

Este vorba de o teorie la care și-au adus contribuția o serie de oameni de știință printre care chimistul Ilya Prigogine, profesor la Universitățile Libre din Bruxelles, Paul Glandsdorf și alții⁴. Prigogine a demonstrat existența efectului de disipare punînd în evidență — în prelungirea predicțiilor legii entropiei — tendința tuturor sistemelor relativ stabile ca în anumite condiții (acțiunea a diverși factori de influență) acestea să sufere rupturi de simetrie a aranjamentelor interne inițiale, ceea ce poate duce la dezechilibrarea structurilor date, antrenînd apoi prin acumulări repetate diminuarea întregului echilibru al stării inițiale și de trecerea la o altă stare. Analiza efectului de disipare pune în lumină existența unor trepte de echilibru intermediare pe scara organizării materiei. Amplificarea fluctuației de la sistem la mediu și invers (de fapt procesul de interacțiune) poate duce în timp la ruperea echilibrului propriu unei

³ Wright Mills, *Imaginația sociologică*, București, Edit. politică, 1975, p. 201.

⁴ Vezi I. Prigogine P. Glandsdorf, *Structure, stabilité et fluctuation*, Paris, Edit. Masson et Cie, 1972; P. Glandsdorf, *Evolution de la notion d'ordre*, „La Pensée”, nr. 195, 1977.

din aceste trepte și conducerea sistemului spre altă stabilitate. În general în natură (în sistemele organizate cu o anumită structură, din fizică, chimie, biologie) procesele de disipare debutează cu mici schimbări, fluxuri derivate din interacțiunea cu mediu, ce pe parcurs afluează și antrenează cu ele întreaga structură sfărâșându-i vechea stare de echilibru. Prin aceste transformări de stări este posibil să se stabilească o nouă structură de organizare internă, cu degajare de energie (de potențialitate). Acest proces disipativ poate continua prin apariția altor aranjamente care antrenează și ele alte degajări de energie.

Dezvoltind pe baze noi principiul cunoscut al entropiei care evidențiază pierderea de energie „superioară”, un flux dinspre ordine spre un nivel caracterizat prin „dezordine”, teoria disipativității intră mai în profunzimea acestor transformări care se desfășoară la nivelul structurii interne, demonstrând cum are loc această trecere de la o stare la alta (care nu întotdeauna este „dezordine” în planul antropomorfic) printr-un proces de restructurare internă cu anumită degajare de energie în mediu (respectând deci principiul entropiei). Procesul de reorganizare a structurilor interne are loc prin intermediul fenomenului de *bifurcație* a fiecăruia din elementele structurale, fapt ce explică cum ruperile de echilibru ale unui sistem pot duce la divizarea structurii inițiale, eventual la separarea lor sau dacă se mențin în cadrul aceluiași sistem, la structuri subordonate, din ce în ce mai fărâmițate.

Dacă entropia a fost definită în general ca o măsură a dezordinii unui sistem prin transformări ireversibile ale formelor superioare de energie, disipativitatea pune accentul pe transformarea unei forme de energie liberă în altă formă de energie (potențialitate) prilej cu care o parte se pierde prin diseminare în mediu, proces care e determinat însă de transformările structurale din interiorul sistemului. Ar fi eronat dacă prin „disipare” s-ar înțelege numai o parte din acest efect și anume diseminarea energiei în mediu. În realitate efectul de disipare se referă mai ales la structurile interne ale sistemului, de reasezare și dezmembrare a lor, la trecerea într-o nouă stare. Astfel că, departe de a evidenția numai degradarea în sine (entropia = măsură a degradării) sau pierderea de energie, teoria disipării pune accentul pe devenirea tuturor sistemelor relativ stabile care pot trece prin etape succesive de reorganizare a structurii. Cum subliniază Prigogine „Interacțiunile unui sistem cu lumea exterioară, introducerea sa în condițiile de nou echilibru poate deveni în acest fel punctul de plecare pentru constituirea de noi forme dinamice de materie, structurile disipative”⁵. Astfel, fără a se nega acțiunea principiului entropic, efectul de disipativitate nu-și mai limitează demonstrația pe relația reversibil-irreversibil, pe tendința lineară spre dezordine și evidențiază posibilitatea transformărilor cu trecerea la o nouă structură, la o nouă ordine (acceptând că dacă e o „ordine mai bună” sau este „dezordine” trebuie gândită în termeni antropomorfi). Entropia se manifestă prin disipare care arată că într-adevăr există o tendință spre destabilizare cu pierdere de energie, dar că această restructurare, trecere la o nouă stare ce nu poate fi considerată întotdeauna ca o „dezordine” pentru că ea poate exprima uneori o structură mai complexă. De altfel așa pare să se explice — în condițiile acțiunii universale a principiului entropic — apariția structurilor complexe din materia inițială și chiar apariția vieții pentru că trecerea de la o stare cu un anumit echilibru la o alta mai complexă, cu structuri mai divizate și mai complicate nu este decit rezultatul efectului de disipativitate prin care se manifestă însăși entropia. Prin acest demers s-a realizat un progres extrem de important al științei care ne permite înțelegerea mai corectă a unor procese a sistemelor din natură și societate. De exemplu, efectul de disipare poate explica apariția sistemelor complexe, a vieții înseși din elementele inițiale cele mai simple printr-un proces de rupere de echilibru și disipare continuă de structuri datorită fenomenului de bifurcație, ceea ce în perspectiva istorico-umană înseamnă câștig de ordine fiind deci aparent împotriva principiului entropic. Dar acest proces disipativ de rupere a echilibrului stărilor de stabilitate are o tendință universală și continuă și în cazul structurii vii care știm că este supusă și ea — în anumite condiții — disipării, modificărilor de ordine, ruperea echilibrului celulelor și înmulțirea lor continuă și necontrolată, ducând la alte stări, alte structuri mai complicate, malformări (exemplu, procesele canceroase din organismele vii). Desigur acest ultim rezultat al unui proces continuu care semnifică tocmai caracterul universal al efectului de disipativitate în perspectiva antropomorfă nu mai poate fi considerat ca un câștig de ordine ci, din contră, ca o boală a organismului, degradându-l. Procesul este același, el a dus prin disipări succesive ale structurilor proprii unor stări intermediare la alte forme de ordine. Modificarea stării de echilibru prin niște procese de destabilizare a structurilor acesteia pare a fi desigur o „degradare” a ceea ce numim ordine. Contrazice ea tendința pe care o pune în evidență entropia sau trebuie cumva să dăm o înțelegere mai largă și mai adecvată acestei legi, ceea ce efectul de disipativitate și încearcă să facă?

Într-adevăr, vedem că se disipează energia, se disipează structuri, trepte intermediare de stabilitate se pot prăbuși, forme de organizare care dintr-o anumită perspectivă pot fi considerate ca fiind expresia cea mai înaltă a ordinii trec prin stări de dezechilibru care în

⁵ Ilya Prigogine, I. Stengers, *Noua alianță*, București, Edit. politică, 1974, p. 200.

relația dată apar ca dezordine, dispararea fiind un continuu proces de „scurgere”, de tranziție structurală exprimând de fapt modul cel mai dialectic de înțelegere a unor procese ale materiei. Părăsirea concepției simpliste despre entropie ca o tendință rectilinie spre dezordine este astfel un bun câștigat.

Este mai clar acum și sensul ideii conform căreia pentru orice clasă de sisteme, deci și pentru sistemele sociale, ordinea și dezordinea este funcție de punctul de vedere adoptat. Nu există o ordine în sine ci numai aceea care servește realizarea de către un sistem a funcționalității sale specifice. În acest sens, revenind la acțiunea sistemelor sociale, ordinea este aranjamentul care servește îndeplinirea scopurilor pe care societatea, oamenii — prin intermediul puterii — le au stabilit în mod conștient pentru sistemul dat, plecând de la o anumită scară de valori și de necesități.

O analiză mai aprofundată va arăta că fenomenele de disipativitate, cu antrenarea unor scurgeri de energie și schimbări de ordin și echilibru, se manifestă și în cazul sistemelor sociale, însă într-un mod cu mult mai insidios, mai dificil de sesizat. Desigur, se cunoaște că teoria conducerii a pus în lumină deseori existența unui tip de reacții disfuncționale pe care a încercat uneori să le și combată, dar — trebuie să recunoaștem — a acționat mai mult asupra efectelor decât a cauzelor. Astfel se cunoaște deja în teoria conducerii tendința cu caracter disfuncțional de proliferare a structurilor de organizare din sistemele economico-sociale (evidențiată prin așa-numitul principiu al lui Parkinson) sau faptul că, în drumul ei, informația are scurgeri de semnificație și de intensitate, precum și faptul că există rezerve de potențialitate (energie) neutilizată ceea ce înseamnă că în acțiunea propriu-zisă spre scop se face manifestă numai o parte din ea, restul fiind „disipată” prin diferite canale. Cum poate interveni conducerea pentru a înfringe tendința dezorganizatoare a factorilor de presiune internă și externă? Pentru aceasta însă este necesar să stabilim cum se disipează și ce se disipează în sistemele de acțiune socială. În fond, aici precum și în orice alt tip de sisteme, acest fenomen are loc prin intermediul structurilor care eliberează însă un dublu efect și anume: a. acestea parcurg un proces prin care se disipează pe ele însele datorită unei tendințe continue de autodiviziune, precum b. ele sînt și disipatoare ale unor circuite din sistem, de exemplu pe parcursul traversării structurilor, între poli sistemului (de conducere și execuție sau invers) energia și informația suferă un proces de diseminare, cu pierderi de capacități.

În cazul primului efect are loc un proces stimulat de tendința obiectivă a tuturor structurilor de organizare din sistemele sociale de a-și multiplica treptele intermediare, de a se complica uneori în mod inutil, de a-și crește numărul posturilor, compartimentelor și a legăturilor dintre ele fără ca aceasta să exprime o cerință reală a activităților pe care unitatea în cauză este chemată să le îndeplinească. Mecanismul prin care acționează această tendință constă într-o presiune continuă spre multiplicarea nivelurilor ierarhice intermediare (cu posturile, personalul și aparatul adiacent) plecându-se de la dorința, considerată pozitivă, de îmbunătățire a coordonării și îndrumării diverselor activități. Această supralicitare determină o divizare internă în alte subcompartimente, finalizându-se astfel într-o explozie de creștere structurală iară ca — de cele mai multe ori — să se recunoască funcționalitatea sa.

Această tendință a structurii de a se multiplica în sine duce la fenomene birocratice de rezistență, la disfuncționalități, în general la micșorarea nivelului de eficiență a sistemelor sociale de acțiune. Cunoșcînd efectul și determinînd mai bine cauza — în fapt procesul de disipativitate care provoacă o asemenea tendință de proliferare necontrolată a structurilor de organizare — factorul de putere, prin decizie și actul de conducere poate acum să intervină corectiv, atacînd fenomenul de rezistență chiar la baza producerii lui.

Dar — așa cum am subliniat — aceasta este numai una din formele prin care se manifestă disipativitatea ca expresie a factorului entropic în sistemele de acțiune. Structurile nu au numai cantitatea de a se disipa pe ele însele, ci și aceea de a produce un fenomen asemănător pentru diferitele circuite utilizate în procesul conducerii și care, în dinu lor de la un pol la celălalt traversează în mod necesar structurile de organizare proprii sistemului.

Unul din acestea este circuitul informațional care constituie baza oricărui proces de cunoaștere din sistemele sociale conduse, a elaborărilor de prognoză, decizie, îndrumare și control, deci fundamentul întregului act prin care puterea decizională reglează sistemul. Este un fapt comun pentru teoria informației că orice verigă structurală intermediară constituie pentru informația care traversează sistemul un baraj disipativ (sub forma unor curenți organizatorice, defecțiuni tehnice, criterii de prelucrare lipsite de rigoare, subiectivism, incapacitate de interpretare etc.) intervenind în mai mică sau mai mare măsură în distorsionarea semnificației inițiale a informației. Este posibil deci ca pe parcursul vehiculării sale prin circuitul informațional, dintr-un nivel structural într-altul, dintr-un mod comunicațional intermediar în altul, informația să sufere un proces de disipare, de scurgere undeva în mediu a semnificației

ei primare ceea ce face desigur ca uneori și „ordinea” pe care trebuie să o servească să nu atingă totdeauna optimul dorit. Cauza deciziilor neoptimale precum și a unora din reacțiile inadecvate ale sistemului la deciziile luate și transmise o găsim și în acest fenomen de pierdere, de disipare prin structurile intermediare a informației, atât sub raport cantitativ cât și calitativ. În concluzie, cu cât structurile sînt mai pletorice, mai complicate, aria lor de multiplicare este mai mare, cu atât tendința de disipare informațională este mai probabilă.

Analizînd procesul entropic în sistemele sociale și rolul structurilor disipatoare în desfășurarea acestui proces trebuie să subliniem însă că nu numai informația poate fi supusă unui fenomen de pierdere, de disipare și deci împiedică decizia să se operaționalizeze la nivelul de optimalitate propus, ci și alte tipuri de circuite. Sînt cazuri cînd informația (datorită uneori și caracterului ei redundant) traversează sistemul fără a-și pierde decît aspecte reziduale din semnificația sa și totuși acesta reacționează și evoluează prea lent. Elementele de acțiune sînt în posesia informației de orientare transmisă centrului de decizie dar uneori reacția lor nu se ridică la nivelul de eficiență propus. Ce s-a pierdut pe parcurs, ce nu s-a transmis, ce s-a disipat în acest caz?

Se știe că orice sistem social care acționează în vederea realizării unor scopuri posedă un anumit cuantum de energie, de potențialitate latentă, care trebuie să fie cheltuită în cursul acestui act, are deci o anumită „capacitate de efort”, care prin declanșare este în măsură să realizeze obiectivul propus. Deciziile luate urmăresc mobilizarea unor anumite energii, desfășurarea unor acțiuni care presupun declanșarea de efort și consum de energie socială. Însăși decizia ca atare, prin efectul ei mobilizator, prin stilul ei, poate surmonța rezistența existentă în sistem, în praxiologie admițîndu-se importanța și influența „deciziilor hotărîte”, a „conducerii energice”, a apropierei locului de decizie de locul acțiunii, pentru că astfel se va transmite în mod direct caracterul energetic al deciziei, conținutul necesar al acesteia, hotărîrea și voința centrului de decizie.

Actul de conducere trebuie să elibereze odată cu informația, cu norma de acțiune și o anumită energie capabilă să determine elementele acționale din sistem să desfășoare un anumit efort, ca sistemul în întregul lui să elibereze potențialitatea de care dispune în vederea atingerii scopului. Or, structurile de organizare trebuie să fie capabile să stimuleze eliberarea acestei energii și în același timp să permită cheltuirea energiei de acțiune numai în direcția obiectivelor urmărite și nu o risipire a acesteia în acțiuni colaterale, în aspecte formale, birocratice care diminuează capacitatea globală a ansamblului. Sistemele sociale în procesul realizării funcțiilor date de societate, trebuie să depășească o anumită rezistență, să depună un efort, cheltuiască o cantitate de energie, își consume din potențialități. Întotdeauna optimul unei acțiuni este măsurat prin raportul dintre efort și efect, cu cît efortul, cantitatea de energie consumată este mai mică la același efect, cu atât conducerea și activitatea în general este mai eficientă. Astfel efectele optimele sînt determinate de structuri eficiente care la rîndul lor sînt condiționate de structurile sistemului. Structurile greoaie, cu trepte intermediare numeroase, cu ramificații parazitare consumă ele însele o parte din energia utilă pe care o vehiculează, micșorează capacitățile sistemului de a-și atinge obiectivele stabilite, provoacă în final efectul de disipare (ca expresie entropică) a cuantumului de energie, decide potențialitatea pe care sistemul o poate elibera. Imaginativ vorbind, în acest caz energia pusă în operă „încălzește” mai mult structurile sistemului, pierzîndu-se ulterior în mediu, în loc să se transforme în forță de acțiune pentru realizarea obiectivelor. Se știe că se pot întîlni situații cînd unele sisteme, deși beneficiază de mijloace materiale suficiente, decizii corecte, informații care ajung la receptor, rezultatele în planul eficienței să fie reduse, acțiunile care se derulează în sistem să nu determine finalități satisfăcătoare. O analiză atentă arată că în acest caz o mare parte din energia potențială eliberată de elementele acționale s-a consumat în gol, disipîndu-se undeva în mediu, de fapt sistemul fiind caracterizat prin scurgeri de energie. Aceasta înseamnă cîștig de entropie și pierdere funcțională. Fiind determinante pentru comportamentul elementelor de acțiune, pentru sensul și natura activității lor, structurile care operaționează actul decizional pot canaliza în mod eficient energiile potențiale din sistem sau, din contră, să le blocheze, să ducă la risipirea acestora, la dispararea de capacități și ordine, în ultimă instanță la funcționalitate redusă, ceea ce se traduce de obicei prin creșteri de entropie.

Analiza efectuată oferă o concluzie cu rol operațional pentru practica conducerii sistemelor sociale, prin aceea că evidențiază faptul că rezistența pe care trebuie să o învingă actul de decizie nu derivă întotdeauna din factorii de subiectivitate a celor care acționează (cu toate că și aceștia au partea lor de contribuție la apariția acestei rezistențe), ci, mai ales, din caracteristicile construcției de sistem a ansamblurilor sociale organizate. Relația dintre centrul decizional și elementele acționale nu este directă ci mijlocită de circuite informaționale și de un ansamblu extrem de complex de relații, structuri (sociale, economice, administrative, politice

etc.) în care acţionează aceste elemente şi cărora le determină în mod obiectiv sensul şi conţinutul acţiunii şi, în general, nivelul de eficienţă. Important deci pentru centrul de putere decizională este nu numai elaborarea unei orientări, decizii, hotărâri, dispoziţii energice şi corecte în sine, precum şi transmiterea lor la elementele acţionale din sistem ci şi examinarea tipurilor de rezistenţă care apar în sistem, uneori de natură subiectivă (care pot fi contracarate prin mijloace de influenţare subiectivă) dar mai ales cele derivate din comportamentul ansamblului social ca sistem integrat, în care legăturile informaţionale, relaţiile obiective care se stabilesc, structurile de acţiune pot să fie uneori numai parţial adecvate scopului urmărit şi ca atare să permită pierderi de potenţialitate, manifestări entropice cu caracter disfuncţional.

1945-1946: Just finished University in 1945, I was born in 1925, on a farm in the north of the country.

de învățare în cadrul învățării și în cadrul învățării. În cadrul învățării, învățarea este un proces de învățare care are ca scop dobândirea de cunoștințe, deprinderi și atitudini. În cadrul învățării, învățarea este un proces de învățare care are ca scop dobândirea de cunoștințe, deprinderi și atitudini.

1. *La cultura come sistema di valori*. La cultura è un sistema di valori che regola il comportamento umano. I valori sono le convinzioni profonde che guidano le scelte e le azioni di una comunità.

(Quaternär) werden, das mit einem Stück des Lip local in Verbindung steht. Die verschiedenen Kategorien der Holozän (Quaternär) sind in einem Intervall zwischen dem Holozän und dem Pleistozän (Quaternär) zu finden.

toys (Winston Caban).

[illegible]

cu un centru de documentare și informații al Societății Polonoare de Etnologie. Prin alfabeta
succesorilor, prof. Bronisław Kopełński - Jaworska și a Institutului colectiv de cercetări, din

care cuprinderea specializată bolnavilor, astfel ca tehnica a expulsiilor etnoetice și a călătoriei în spațiul etnoetnic să fie în mod necesar înlocuită de o abordare etnoetnică în care etnoetnicul este în primul rând un fenomen social și nu un fenomen biologic. În acest sens, etnoetnicul este în primul rând un fenomen social și nu un fenomen biologic. În acest sens, etnoetnicul este în primul rând un fenomen social și nu un fenomen biologic.